

CATERINA

La mare trigà alguns anys a tenir-me, diuen que massa. Potser vaig ser fruit de l'imperatiu social de parir, el qual s'arrapava a les parets de les cases com una heura grim pant per les esquerdes? O em va engendrar un sospir de sincer amor? De fet, encara pesava el temps de guerra entre germans. Moltes pèrdues va entomar cada família, fos de baix o dalt la vila. Tant és així que tota vida nova, d'una o altra manera, s'acollia amb goig.

La seva mare, la Consol, l'àvia que jo no vaig arribar a conèixer, venia de casa bona, i vestia sempre de negre. Se la veia envellida, no pel pas del temps, sinó per una viudetat que arribà massa d'hora. També per l'esgarri fança que li produïen els tumults i, sobretot, pel xiulet de les bales entrecreuades en els somnis, que la despertaven suada a mitjanit. Durant el dia, ella s'esforçava a dissimular la seva principal frustració: la Maria, única filla que li quedava, tot i haver passat per l'altar feia ja deu anys, continuava eixorca.

A vegades dubtava si va fer bé empaitant-la perquè es casés amb en Cisco. Ell era coix de naixement, malgrat que la tara li permetia sortir-se'n prou bé en el taller de fusteria heretat del seu pare. A l'àvia, però, li quedava el dubte si la minusvàlua havia afectat les seves parts íntimes. A més, el xicot no estava per gaires festes, puix arrossegava tristor des del setembre de l'any 1936, quan el seu progenitor fou caçat com un conill enmig del camp per un capbuit del comitè revolucionari.

És sabut que els mitjans del segle vint foren de penúria per als perdedors i d'eufòriques desfilades per als altres, els quals alguna estretor també devien passar.

Però la meua mareta, la Maria, malgrat les poques menjades que feia al dia, semblava estar sana. Cal dir que no era un figurí a la manera de les actrius dels cartells penjats al cinema, però lluía bons contorns. A més, sempre duia unes pestanyes ben perfilades, àdhuc després d'eixugar-se amb la màniga els esquitxos del front en el safareig. El pitjor no era passar fred fent la bugada, sinó sentir les repetitives converses de les altres mestresses: que si en Zenó havia pres fred ajudant el tiet a la barca; que si els bessons no paraven quiets; que si el mestre, massa jove, ves a saber d'on venia; i, per a rematar, la nova prenyada (que sempre n'hi havia alguna) fent-se ajudar tot invocant el mal que li feien els ronyons.

I així, mentre n'hi havia que es planyien per la nombrosa canalla que tenien a casa per alimentar, la meua mare plorava per no poder tenir entre els braços un d'aquells

manyacs. Anteriorment altres llàgrimes havia vessat, sobretot pels seus dos germans grans, malaguanyats al front, i per un pare del qual no li quedaven gairebé records. Fins i tot sentia enyor per aquella germana que la va precedir, i que morí de manera sobtada pocs mesos després de néixer.

No passava jorn sense preguntar-se quin defecte devia tenir el seu ventre, o qui del poble li podia haver fet un mal d'ull, que aquestes coses passaven, i tant que passaven! O pitjor, ves a saber si Déu l'havia castigat per algun pecat, el qual no hi havia manera d'esbrinar quan i com l'havia comès. Ella ja s'esforçava prou a complir els preceptes del catecisme i les obligacions matrimonials.

Fins i tot cada nit bevia una barreja d'herbes que la veïna, descendent de curanderes, deia que tenien propietats per a ajudar a concebre. Tal era el convenciment amb el qual parlava l'octogenària Remeï, que el meu pare també es va decidir a prendre-les. Així doncs, per amargues que fossin les herbes, potser bevent-les tots dos arribaven a bon port.

Endemés, en Cisco estava cansat de les brometes del grup del bingo dominical al Casino. Si finalment deixava prenyada la dona, passaria la mà per la cara als qui dubtaven de la seva masculinitat. Entretant, en algunes d'aquelles tardes ocioses, després d'unes quantes cerveses, el pare es desfogava a ple crit: "ei! Escolteu bé: jo l'únic que tinc estroncat, a Déu gràcies, és part de la meva cama dreta!".

Tot això era el que m'explicava sovint la mare, adobat amb anècdotes i xafarderies sobre el veïnat. I vet ací que passava sempre el mateix: arribats al punt on jo li demanava que em digués quines eren les obligacions matrimonials per a quedar embarassada (que era la qüestió per a mi candent) ella es ruboritzava. Aleshores se n'anava a remenar l'olla que tenia al foc, o s'entretenia buscant un fil pel brodat a màquina que estava acabant.

Tanmateix, a causa de la meva insistència, continuava el relat mentre sentíem de fons, com si es tractés d'un mantra radiofònic, els consells de l'Elena Francis. Això sí, saltant-se els detalls compromesos, fins que deixava entreveure un somriure d'alegria, recordant que jo, quan vaig néixer, era petitona però bufona.

D'explicar els fets posteriors s'encarregava el meu pare. En efecte, alguns dies al capvespre m'asseia a la seva cama (la bona) al pati del taller. M'agradava sentir la seva versió sobre el miracle que va ser la meva vinguda al món, font d'especulacions entre els vilatans. Quasi tothom ja havia sentenciat la mare a esterilitat perpètua, puix havia complert la fatídica xifra dels quaranta-cinc anys.

El més divertit eren les disputes de les beates sobre el sant que havia intercedit en l'afer de l'engendrament. Els finalistes eren Sant Ramon Nonat, Santa Anna i Santa Filomena. Tanmateix, s'acabaven imposant les femelles, perquè es veu que les dones tenien més mà al cel en les causes perdudes. El pare imitava l'aguda veu de la senyora Hermínia, de missa diària i muller del batlle, que sols per aquest insigne casori es creia dotada de sempiterna saviesa. Ella era partidària de Santa Anna, que va engendrar la Mare de Déu, i era l'apropiada per a intercedir-hi. Aleshores les altres callaven, i la Remeï sentenciava: "l'important és que la nena, encara que escanyolida, no ha heretat la desgraciada condició del pare".

En aquella època m'agradava sentir les històries de com es vivia abans, quan l'anomenat *Caudillo* passejava el seu uniforme arreu, fins i tot arribant a fondejar el seu vaixell (amb un nom d'ocell que ara no recordo) per algun port d'aquí, del Maresme. Aleshores jo devia tenir uns nou anys, i també duia uniforme, el del col·legi que en dèiem *Las Hermanas*, d'un blau semblant al color del mar en plena llevatada. Recordo que ens posaven en fila índia al pati, i sonaven estridents himnes pels altaveus, mentre caminàvem a la manera d'un petit exèrcit femení. Érem nenes carregades amb un arsenal d'armes seductores encara per a estrenar. Tot i que la moral de l'època mirava de contenir una exhibició de força tan tendra i, alhora, tan amenaçadora.

Com que jo no tenia germans, rondava sempre pels carrerons del centre, alguns mig asfaltats, amb les cosines per part de pare. N'eren quatre i parlaven sovint de les ganes que tenien de ser mares, perquè això de ser monja florida no era per a elles. Així doncs, quan veien una criatura pel carrer s'apropaven per acaronar-la (cal dir que al poble tots ens coneixíem més o menys). Tot seguit, li feien ganyotes amb veueta forçadament afalagadora. Tan inflada era llur fantasia, que fins i tot ja tenien escollit el gènere i el nom dels seus futurs nadons. Encara més, havien decidit viure molt a prop les unes de les altres per ajudar-se en la criança. D'aquesta forma, deien elles, tindrien temps per a fer altres coses, com viatjar, que també els agradava. Fins aquell moment només havíem anat dues vegades en tren a Barcelona.

Tanmateix, jo em sentia estranya. Ni xisclava d'emoció en veure un nen, ni pensava que fos bona idea viure junta la parentela. Aquella mena d'instint maternal i tribal que era tan natural, com tothom pregonava, a mi no m'acabava de néixer. A més, el que realment m'interessava era conèixer altres persones fora de les muralles invisibles que empetitien el nostre poble. Cal dir que en aquells anys encara no s'havia inaugurat la transformadora invasió de turistes a la zona.

Ja en plena pubertat, el fet de ser dona em produïa ràbia per culpa dels dies de cada mes que patia aquells mals de panxa, incloses les nàusees, que m'incapacitaven per a ser una personeta més o menys funcional. La mare em donava licor de menta barrejat amb *Agua del Carmen*, i jo quedava ben estabornida, certament amb menys malestar. Mentrestant, ella em mirava pensativa demanant-me paciència, ja que algun dia el sofriment propi de la condició femenina es convertiria en l'alegria de poder procrear.

Els altres dies del mes el que em portava de cap eren les pessigolles d'estómac que sentia quan veia aquell xicot, morè i escabellat, que vivia més avall, a les cases que tocaven al port. Vet ací com em vaig aficionar a fer llargues passejades per la platja, el contingut de les quals deixo a la imaginació del lector. Tot i que no va ser amb l'aprenent de pescador, l'Andreu, amb qui em vaig casar, sí que ho vaig fer en acabar la carrera d'Història.

La mare tenia més de setanta anys quan vaig donar el meu sí a en Pep. Ens vam conèixer a la Universitat intercanviant-nos apunts, i una cosa va portar a l'altra. Aleshores ja vivíem a ciutat.

Passats uns dos anys de casada, sincerament sense pena ni glòria, un dimarts d'hivern vaig anar a visitar la mare, que vivia sola, car el pare ja havia mort. D'unes setmanes ençà no es trobava bé, i aquell dia tossia sense aturador. Se li veia la pell esgrogueïda, com els llençols antics oblidats al rerefons de les lleixes. Tenia les pestanyes reblanides, i estava tan prima que no se li marcaven els malucs que tant la caracteritzaven. Em digué que ella creia que tenia bronquitis, i que ho mirava de solucionar prenent xarops de farmàcia. Tossuda com era, no havia volgut visitar el metge, no fos cas que li trobés quelcom!

Aquell dia no li vaig donar opció, i un taxi ens portà a Urgències. La van ingressar en una habitació després d'hores deambulant pels passadissos com ànimes en pena. Esgotades ambdues, m'agafà la mà: "tinc un mal lleig", em digué, mentre miràvem per la finestra. Era el capvespre, i entre els fanals i el brogit del trànsit s'albirava la figura fantasmal d'un patiment, encara sense rostre definit.

La següent vegada que m'agafà la mà fou una setmana abans de morir. La vaig anar a veure com sempre al matí, i em va notar trasbalsada. Immediatament, amb aquella agilitat pròpia de la maternitat, passà de malalta a cuidadora fixant els ulls en mi, a la manera d'interrogació. Aleshores, haver de parlar ja li suposava massa esforç. Vaig confessar-li, amb el cap cot, que en Pep el vespre anterior havia marxat de casa per a no tornar-hi. Les llàgrimes, salades i infantils, em mullaven els llavis. Fou el

desagradable cop de porta que deixà anar la infermera el que em va fer retornar en si. I mentre observava com canviaven el goter, quelcom a l'estómac se'm va regirar.

No era la primera vegada que sentia aquell sobtat malestar. Un pensament fugaç s'apoderà de mi: almenys feia un mes... o potser ja n'eren dos! Aquesta idea em va començar a voletejar el cervell, com una enganxosa vespa estiuenca. Segurament estava esgotada per la malaltia de la mare i les hormones s'havien trastocat, o ves a saber!

A més, la marxa sobtada d'aquell ximplet, incapaç de recolzar-me en els durs moments que estava passant, tampoc hi havia ajudat. Amb ell només vam parlar una vegada del tema, i fou abans del casament. Jo vaig ser sincera: "sàpigues que no tinc instint maternal". A la qual cosa el susdit mascle, el nom del qual em nego a recordar, va respondre: "hi ha més dies que llonganisses", i canvià de tema com si allò no anés amb ell.

Però això era aigua passada. Ara els dies s'encavalcaven amb celeritat, la mare empitjorava, i jo també. Ella per acabar marxant massa lluny, jo no sabia encara el què... M'havien donat un permís a la feina per a tenir-ne cura, i disposava de més temps per a rumiar: "és curiós que la mare mai m'hagués preguntat per la qüestió dels fills, ni tan sols manifestar-me la il·lusió de tenir un net. Mai!".

Una nit de dijous la cosa va anar a més. Tot just llevar-me vaig anar directa al centre mèdic del costat de casa. La metgessa d'Urgències, després d'un parell d'anàlisis, va dir-me, curt i ras: "estàs embarassada". Ho va fer mentre teclejava l'ordinador. Seguidament, em mirà expectant i em digué amb mig somriure: "enhorabona!". Però jo no vaig reaccionar. Com se suposa que havia d'actuar? Què era políticament correcte? Exultar d'alegria? Davant el meu atordiment silenciós, la doctora em recità un reguitzell de consells, em feu algunes receptes, i m'avià. Vaig escapar de la consulta amb la ment en blanc.

L'únic que tenia clar és que havia de visitar la mare de seguida, ni que fos despenjada i amb xandall. Però malauradament, encara així vaig fer tard. La trucada d'infermeria em va arribar mentre s'obrien les portes automàtiques de l'entrada de l'hospital. Córrer cap a l'ascensor no la salvaria, no obstant ho vaig fer. El meu últim petó de filla quedà dipositat en un rostre hieràtic i ja enfredorit. Impotent, em repetia: "si no hagués anat al metge avui, si no hi hagués anat... una darrera mirada de comiat entre ella i jo, o un esberlat sospir compartit!".

En pocs dies m'havien arrencat l'aliança del dit i m'havien deixat òrfena.

Tot seguit, un incipient mareig em tornà a trasbalsar... Ostres! Quina mena de frívol Déu m'havia posat, justament ara, una vida al ventre?

Les següents setmanes foren obscures, diuen que de dol. L'únic record nítid que se'm presenta és el de clausurar el pis de la mare, intentant girar full. Dempeus, entre l'armari i el llit, oficiava un lent ritual de profanació, traient i ordenant la seva roba, la qual encara desprenia aquella discreta flaire de perfum senzill. El silenci era plàcid a la seva habitació on, curiosament, no em sentia sola.

Fou entre les tovalloles brodades del seu aixovar que vaig trobar la llibreta: antiquada, aspra, de color gris, i embolicada en un mocador rosa. Tot fullejant-la vaig reconèixer la lletra de la mare, ben perfilada amb tinta blavosa. En algunes pàgines hi havia taques marronoses distribuïdes capritxosament, com les arrugues sobre la pell de qui s'ha desgastat en una vida anodina. Segurament serien un seguit de receptes de cuina, o algun inventari de la fusteria del pare, al qual ella a vegades ajudava. Però vet aquí la meva sorpresa: el text començava amb estil de narració!

Em va semblar aleshores que una força circumdant m'empenyia cap a la sala. Obedient, vaig seure al sofà on jo escoltava de nena les coses d'abans, aquells relats que, a còpia de sentir-los, es tornaven mítics en la meva imaginació. Així doncs, amb la mirada perduda en la màquina de cosir, la sintonia de l'Elena Francis em trasmudà al passat, i no m'hi vaig resistir.

La llibreta començava així: "Poc que sé jo d'escriure. De petita anaven mal dades i quasi no vaig poder anar a escola. Però la mare s'entestà a ensenyar-me bé les lletres i els números. Fins i tot recordo que llegíem juntes novel·les per oblidar un xic la gana, i la pena d'estar soles per culpa de la guerra (...)".

D'aquesta manera, pàgina rere pàgina, la seva veu ressonava clara, sincera, a voltes atabalada, com un canari jove aletejant per primera vegada fora de la gàbia. Ella intuïa que ningú trobaria la llibreta fins que morís, i que seria jo qui la llegiria. Així és com vaig redescobrir la meva mare, més enllà de la biografia estàndard on quedaven atrapades la majoria de les mestresses de postguerra.

La Maria escrivia: "En Cisco no és que sigui mal home, és que ha patit molt per perdre el seu pare d'aquella manera (...)". També deia que la maleïda cuixera li provocava un caràcter agre, perquè es cansava molt en el taller. No era persona de cridar, però feia gestos que atemorien, especialment la mania de llençar per terra el menjar que no havia acabat de sortir bé. Ella mateixa reconeixia que, tot i esforçar-s'hi,

no era bona cuinera. L'àvia Consol no l'havia pogut ensenyar gaire, perquè sent de classe benestant, durant molts anys a casa havien tingut més d'una minyona.

També relatava que, de tant en tant, el pare li donava alguna bufetada o empenta. Però no era això el que realment dolia a la mare, sinó l'absolut silenci de l'àvia Consol quan ho presenciava. Això sí, en marxar el gendre, s'apropava a la seva filla amb algun gest afectuós.

Una altra cosa que la humiliava era l'actitud d'en Cisco al llit. Quasi mai petons o carícies. Només entrar a l'habitació, amb veu pastosa li deia: "au, posa-t'hi". I alguns dies afegia en to de queixa: "si fossis més dona..." El meu pare mai va adonar-se del plor ofegat de la mare al coixí, mentre els bruscos moviments masculins li encetaven la pell o, pitjor, la ferien més endins. Quan per fi tot acabava, ella se sentia desolada, literalment: "com un poll en un niu abandonat i sec".

I així avançava el seu relat, tenyit d'amargor. Amb el pas dels anys, una rebel·lia callada i punyent es va apoderar d'ella. Va arribar al punt que, a les enfosques, mentre suportava el pes del Cisco al seu ventre, en lloc de recitar les pregàries que li manava el confessor, repetia dins seu evadint-se: tan sols voldria volar, volar, i volar.

Resulta que les jaculatòries religioses durant l'acte sexual no havien estat un mètode d'intercessió eficient per a rebre el favor de la procreació. Tampoc li havien apaivagat el dolor físic. Així que la mare, intuïtivament, va aprendre a respirar molt a fons de manera seguida, fins que sentia que una energia lluminosa sortia del seu pit. Aleshores, el blanquinós ens espiritual, abstracte i complaent, deambulava lliure per l'habitació, fregant suaument el sostre i les cortines de cotó de la finestra.

Tanmateix, quan jo vaig néixer, a en Cisco (que mai anomenava marit o espòs), se li va endolcir el caràcter. Es tornà tendre com els avis que bressolen el seu primer net, i contenia el geni davant meu, encara que estigués enfadat amb ella. A més, les nits començaven quasi sempre amb el so dels seus roncs, i no amb una ordre de libido impetuosa.

Es veu que el pare, quan no estava al taller o al Casino, solia portar-me a coll amunt i avall la riera, lent i balancejant-se per culpa de la cuixera, i saludant tothom. Distret com estava amb mi, ja no es fixava tant en les mancances de la mare, ni tan sols en els seus pocs dots de cuinera, que temps abans l'havien tret de polleguera.

Vaig deixar de llegir uns minuts, necessitava pair. Com compaginar la imatge que jo tenia del meu progenitor, amb l'agressiu comportament descrit a la llibreta? Em

sentia trista i estafada, però sobretot culpable per les vegades que jo havia estat massa dura amb la mare. Si hagués sabut detectar el seu sofriment...

Però les sorpreses no acabaven aquí. Un altre episodi em va deixar fora de joc. Cal dir que el meu pare tenia tres germans. Jo tan sols en vaig conèixer dos, perquè el petit de la fratria havia marxat de jovenet a “fer les Amèriques”. Va ser el més atrevit, i el més incomprès en la família, tot i que li va anar prou bé. Sempre va mantenir contacte per carta amb el meu pare.

No recordo que la mare parlés mai del tiet americà. Què feia, doncs, a la llibreta, el tiet Salvador? Ella havia estructurat el text en capítols, que començaven amb un títol subratllat. Per exemple, el primer es deia Consol, dedicat a la seva infància; el que explicava la meua vinguda al món es deia Benedicció; i abans d’aquest n’hi havia el més curiós, anomenat En Salvador.

Aquest parent tan sols havia vingut una vegada al poble, abans del meu naixement, hostatjant-se a casa nostra unes setmanes. Va portar de regal un búfal de fusta vermellosa que sempre va romandre al bufet del menjador, i que el meu pare, de tant en tant, assenyalava cofoi dient que l’havia portat el seu germà des d’Amèrica.

Fins a la secció dedicada a en Salvador, les pàgines relataven la seva infantesa, i el seu del seu dia a dia amb el pare i l’àvia. Es planyia d’aquell matrimoni controlat per la seva rígida mare. També es queixava de l’asfixiant ambient del poble, on era habitual malmetre els uns dels altres a complaença. Però, sobretot, se sentia jutjada per les condescendents mirades de pena dels qui la saludaven pel carrer, amb fills als braços o arrossegant-los de la mà.

No obstant això, a mesura que s’apropava el capítol dedicat al tiet, el traç de la lletra es veia més segur i homogeni, i el to dolorosament pessimista es començava a capgirar com un mitjó.

La Maria s’esplaiava narrant les setmanes d’estada d’en Salvador a casa nostra. En resum, com que el pare estava tantes hores a la fusteria, ella mirava d’organitzar alguna cosa per entretenir el seu cunyat. Per exemple, li ensenyava les noves construccions del poble i l’hort de l’àvia Consol. També s’apropaven sovint al port, per escodrinyar les barques de pesca, més modernes que quan el tiet emigrà. A voltes feien llargues caminades junts fins a les viles properes, que ell pràcticament ja no recordava. Era primavera i el bon temps acompanyava.

Tot passejant amunt i avall la mare escoltava embadalida a en Salvador, que li explicava com era, de diferent i eixelebrada, la vida dels americans. I ella acabava dient-li: “què vols que et digui! Aquí vivim més tranquils”.

De cop i volta, la tercera pàgina del capítol començava descrivint la varietat de flors escampades pels voltants, literalment “a la manera de catifes anàrquiques i alhora ordenades en misteriosa comunió”. Seguidament, es recreava en el color dels ulls del tiet, entre verdosos i marrons, i explicava com n’era de gentil, agafant-la de la mà amb suavitat per a travessar els rierols.

Déu n’hi do! Havia esdevingut la Maria una adolescent descrivint en el seu diari les boniqueses del seu primer amor? Segui com sigui, la foscor del rutinari relat havia donat pas a un incipient raig de llum saltironejant de mot en mot.

Amb aquest to poètic passà a explicar sense pudor, però amb elegància, les migdiades que compartien, ella i en Salvador, al petit prat arrecerat darrere l’ermita dels Dolors. Però no seré jo qui reveli els secrets que romanen amagats en les lletres que hi dedica. Sols dir que, per primera vegada, ella es va sentir vista com a dona i, en paraules seves: “beneïda en tot el seu cos”.

El tiet, però, va acabar embarcant-se de nou cap al seu món transmarí, amb un deix d’enyorança i algun gemec dissimulat a la coberta del vaixell. La Maria, d’aleshores ençà, sovint passejava sola pel camí de l’ermita.

Heus ací com en el capítol sobre un discret hoste, es va esclarir (presumptament) qui va intervenir en el meu engendrament, ja que van passar més o menys nou mesos fins que jo vaig venir al món.

Al capdavant, es podria deduir que el tiet va ocupar el podi guanyador intervenint en l’engendrament, desbancant aquelles santes celestials que, vist el contingut de la llibreta, poc miracle devien obrar. Tanmateix, potser sí que influïren les herbes amargues de la Remeï. O potser tenia raó l’Hermínia que fou la Mare de Déu, en aquest cas la dels Dolors, que girant la seva mirada misericordiosa cap al prat de darrere, va propiciar que nasqués una flor nova.

Enmig d’aquesta enigmàtica reflexió, vaig recordar quelcom. La mare sovint m’acaronava les galtes dient: “però quins ulls tan macos, bonica meva, entre verdosos i marrons”. I tot seguit es quedava uns segons amb la mirada perduda, inclinant-se un xic cap a l’esquerre.

En fi, calia retornar al present! Havien passat més de dues hores des de la descoberta de l’entranyable tresor, i ja era fosc quan el vaig acabar de llegir. Amb cura

vaig deixar la llibreta recolzada sobre les cuixes, sota l'arrodonida panxa de sis mesos d'embaràs. Acaronant-la, vaig xiuxiuejar al pardalet dins meu encara engabiat:

“Tens sort, filla, vens d'una estirp de dones febles i fortes alhora, les vivències de les quals duus al cor i al cos, i et sostindran sempre.

La besàvia Consol, que ensenyà la seva filla a llegir novel·les, a fer servir la imaginació, i no tan sols a brodar, quan encara sonaven els persistents ecos de la guerra. Tot i que sempre es va sentir culpable de no haver après a cuinar com Déu mana, per a poder-li ensenyar a la seva benjamina aquesta femenina ciència, i així estalviar-li uns quants disgustos conjugals.

L'àvia Maria, experta a sobreviure emocionalment a una mare poc propera, a la tirania de què diran, i a un home per al qual ella era invisible. Amb aquest bagatge a l'esquena fou valenta i ensenyà a la seva única filla: a mirar el passat des de diverses perspectives, el present amb simpatia, i el futur sense por. En efecte, el destí era capaç de travessar oceans per a unir mons diversos amb creativitat.

I jo, la teva mare, la Gràcia, que de nena odiava aquest nom, i em sentia rara per voler viatjar, en lloc de desitjar engendrar criatures.

Però avui, Caterina, em comprèn el do de la teva existència. És aquesta càlida sorpresa l'instint tan misteriós? És aquesta fresa per protegir-te l'instint tan natural? És la maternitat la que em fa sentir lliure i, alhora lligada per sempre a tu? Ara sé que ha estat un Déu amable, i no frívol, qui t'ha lliurat al meu redós.

A més, en Pep sap que serà pare, i està content de poder estar present en la teva vida. Sincerament, em va sobtar que s'alegrés de la notícia. No és que sigui un mal home, és que el van pujar a casa massa protegit i poc avesat a lluitar en les adversitats. Però ja veuràs que et farà riure.

També cercarem juntes el tiet Salvador, ja que l'àvia Maria, en la darrera pàgina de la llibreta va escriure la seva adreça, ni més ni menys que de Chicago!

Ara bé, Caterina, el meu pardalet, recorda bé la història de la Gràcia, la Maria i la Consol, i aprèn-ne: quan volis, que no sigui per a cercar gàbies, ni que siguin d'or”.